

Nr 8

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1968/69 inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

(2: a avd.)

DRIFTBUDGETEN

Åttonde huvudtiteln

Utbildningsdepartementet m. m.

1) **Utbildningsdepartementet: Avlöningar m. fl. anslag.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 1, bilaga 10, framlagda förslag (punkterna A 1—A 4, s. 14—15 i utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 3 januari 1968) hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1968/69 anvisar

1. till *Utbildningsdepartementet: Avlöningar* ett förslagsanslag av 6 210 000 kr.,
2. till *Utbildningsdepartementet: Omkostnader* ett förslagsanslag av 641 000 kr.,
3. till *Kommittéer m. m.* ett reservationsanslag av 9 000 000 kr.,
4. till *Extra utgifter* ett reservationsanslag av 450 000 kr.

Allmänna kultur- och bildningsändamål

Högre konstnärlig utbildning

2) **Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Avlöningar m. fl. anslag.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkterna B 75—B 86, s. 118—134) hemställer utskottet

1. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att vid Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan inrätta en professur i den moderna konstens teori och idéhistoria,

2. att riksdagen för budgetåret 1968/69 anvisar

a) till *Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Avlöningar* ett förslagsanslag av 1 641 000 kr.,

b) till *Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Omkostnader* ett förslagsanslag av 356 000 kr.,

c) till *Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Undervisningsmateriel m. m.* ett reservationsanslag av 363 000 kr.,

d) till *Musikaliska akademien med musikhögskolan: Avlöningar* ett förslagsanslag av 4 815 000 kr.,

e) till *Musikaliska akademien med musikhögskolan: Omkostnader* ett förslagsanslag av 309 000 kr.,

f) till *Musikaliska akademien med musikhögskolan: Inköp och bindning av böcker och musikaler samt underhåll och vård av instrument m. m.* ett reservationsanslag av 223 000 kr.,

g) till *Bidrag till vissa musikkonservatorier* ett förslagsanslag av 1 798 000 kr.,

h) till *Statens scenskolor: Avlöningar* ett förslagsanslag av 3 138 000 kr.,

i) till *Statens scenskolor: Omkostnader* ett förslagsanslag av 696 000 kr.,

3. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att godkänna avtal med Stockholms stad om fördelningen av vissa kostnader för konstfackskolan under budgetåret 1968/69,

4. att riksdagen för budgetåret 1968/69 anvisar

a) till *Konstfackskolan: Avlöningar* ett förslagsanslag av 3 982 000 kr.,

b) till *Konstfackskolan: Omkostnader* ett förslagsanslag av 678 000 kr.,

c) till *Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m.* ett reservationsanslag av 337 000 kr.

Kyrkliga ändamål

3) **Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.: Avlöningar m. fl. anslag.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkterna C 1—C 12, s. 136—147) hemställer utskottet

1. att riksdagen för budgetåret 1968/69 anvisar
 - a) till *Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.: Avlöningar* ett förslagsanslag av 1 993 000 kr.,
 - b) till *Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.: Omkostnader* ett förslagsanslag av 278 000 kr.,
 - c) till *Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.: Reparationsarbeten på domkapitelsbyggnader* ett anslag av 14 000 kr.,
2. att riksdagen medger att ur kyrkofonden får för reparationsarbeten på domkapitelsbyggnader utgå ett belopp av 14 000 kr.,
3. att riksdagen för budgetåret 1968/69 anvisar
 - a) till *Ersättning till kyrkor m. m.* ett förslagsanslag av 128 000 kr.,
 - b) till *Vissa ersättningar till kyrkofonden* ett anslag av 5 051 000 kr.,
 - c) till *Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m.* ett förslagsanslag av 146 000 kr.,
 - d) till *Stipendier till blivande präster för utbildning i finska och lapska språken* ett anslag av 6 000 kr.,
 - e) till *Bidrag till restaurering av äldre domkyrkor* ett reservationsanslag av 765 000 kr.,
 - f) till *Bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader, förenade med friköp av lägenheter å kyrklig jord* ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
 - g) till *Bidrag till svenska ekumeniska nämnden* ett anslag av 50 000 kr.,
 - h) till *Bidrag till de svenska utlandsförsamlingarna* ett anslag av 90 000 kr.,
 - i) till *Bidrag till reparationsarbeten på de svenska utlandsförsamlingarnas kyrkobyggnader* ett reservationsanslag av 200 000 kr.

Skolväsendet

Centrala och regionala myndigheter m. m.

4) **Skolöverstyrelsen: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt D 1, s. 148—149) föreslagit riksdagen att till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1968/69 anvisa ett förslagsanslag av 24 570 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 456 av herr *Werner* och II: 569 av fru *Ryding m. fl.* vari hemställts att riksdagen i skrivelse till regeringen måtte uttala att *Seco* beredes plats i skolöverstyrelsens styrelse, alternativt ges närvaro- och yttranderätt vid skolöverstyrelsens sammanträden,

dels de likalydande motionerna I: 538 av herrar *Nyman* och *Wirtén* samt II: 676 av herr *Källstad* och fru *Fränkel* vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte besluta att anvisa medel för inrättande av 11 tjänster som gymnasiainspektör och därför till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1968/69 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 148 488 kr. förhöjt förslagsanslag om 24 718 488 kr.

Utskottet. Med anledning av det i motionerna I: 456 och II: 569 framställda yrkandet om beredande av plats för *Seco* i skolöverstyrelsens styrelse får utskottet erinra om att utskottet vid 1967 års riksdag i sitt utlåtande nr 144 avstyrkt ett motsvarande yrkande. Utskottet ansåg det visserligen önskvärt med kontakt mellan skolöverstyrelsen å ena sidan och de studerande och opinionen inom deras led å den andra men fann att en dylik kontakt kunde etableras — och redan hade etablerats — utan att de studerandes organisationer blev direkt representerade i verksamheten. I själva verket kan, framhöll utskottet, åtskilliga skäl anföras mot införande av en dylik representation. Utskottet hyser alltjämt denna uppfattning och avstyrker därför det nu föreliggande yrkandet om plats för *Seco* i styrelsen för skolöverstyrelsen. Ej heller finner utskottet anledning tillstyrka det alternativa yrkandet om närvaro- och yttranderätt för *Seco* i nämnda styrelse.

De nya tjänsterna som gymnasiainspektör har inrättats i rask takt. Efter förslag i 1966 års statsverksproposition tillkom sålunda femton dylika tjänster och året därpå ytterligare sju. Vid bifall till det förslag som föreligger i årets statsverksproposition inrättas ytterligare nio tjänster och därefter återstår endast två för att den planliga utbyggnaden av gymnasiainspektionen skall vara genomförd. Nu förevarande yrkande i motionerna I: 538 och II: 676 går ut på att även dessa två tjänster skall inrättas från och med nästa budgetår. Utskottet, som konstaterar att det nya gymnasiet nästa läsår når upp till årskurs 3 men att därefter återstår att genomföra årskurs 4 på teknisk linje, finner inte anledning att frångå Kungl. Maj:ts

förslag om nio nya gymnasiainspektörstjänster. Utskottet avstyrker därför nu ifrågasvarande motionsyrkande.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt och hemställor

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 538 och II: 676, såvitt nu är i fråga, till *Skolöverstyrelsen: Avlöningar* för budgetåret 1968/69 anvisar ett förslagsanslag av 24 570 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 456 och II: 569.

5) **Skolöverstyrelsen: Omkostnader m. fl. anslag.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkterna D 2—D 5, s. 150—153) hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1968/69 anvisar

1. till *Skolöverstyrelsen: Omkostnader* ett förslagsanslag av 4 768 000 kr.,
2. till *Länsskolnämnderna: Avlöningar* ett förslagsanslag av 12 785 000 kr.,
3. till *Länsskolnämnderna: Omkostnader* ett förslagsanslag av 2 610 000 kr.,
4. till *Läroboksnämnden* ett förslagsanslag av 390 000 kr.

6) **Bidrag till vissa elevorganisationer.** Kungl. Maj:t har (punkt D 6, s. 153—154) föreslagit riksdagen att till Bidrag till vissa elevorganisationer för budgetåret 1968/69 anvisa ett anslag av 180 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 219 av herr *Ernst Olsson m. fl.* och II: 274 av herr *Elmstedt m. fl.* vari hemställts att riksdagen måtte dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan om principerna för statsbidrag till elevorganisationer enligt i motionerna anförda riktlinjer, dels besluta tillerkänna Tekniska linjers elevförbund ett bidrag av 50 000 kr., dels besluta att till Bidrag till vissa elevorganisationer under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1968/69 anvisa ett anslag av 230 000 kr.,

dels de likalydande motionerna I: 525 av herr *Ahlmark m. fl.* och II: 682 av herr *Nilsson* i Kristianstad *m. fl.* vari hemställts att riksdagen beviljar Sveriges elevers centralorganisation, Seco, ett anslag av 200 000 kr. till verksamheten för budgetåret 1968/69.

Utskottet. Av det i propositionen föreslagna anslaget är ett belopp av 150 000 kr. avsett som bidrag till Seco, som i år har ett anslag av 120 000 kr., medan återstoden, 30 000 kr., avses som bidrag till Sveriges folkhögskoleelevers förbund, vilket för närvarande inte har något anslag. Förslaget i propositionen kan otvivel-

aktigt tas som uttryck för den uppfattningen, att elevrörelsen har en viktig funktion att fylla i dagens svenska skola. Utskottet delar denna uppfattning men får beträffande yrkandet i motionerna I: 525 och II: 682 om ökat statsbidrag till Seco erinra om att statsbidraget till denna organisation för innevarande budgetår fördubblats i jämförelse med året dessförinnan och, som nyss nämnts, nu i propositionen föreslås höjt ytterligare. Mot den bakgrunden anser sig utskottet inte kunna tillstyrka någon höjning av bidraget till Seco utöver Kungl. Maj:ts förslag.

Vad därefter angår den utredning om principerna för statsbidragsgivningen till elevorganisationerna som avses i motionerna I: 219 och II: 274 får utskottet framhålla, att elevrörelsen för närvarande befinner sig i en period av stark utveckling inte bara i fråga om verksamhetsområde utan även i vad gäller arbetsformer och organisation. Vilken organisationsform som, när nuvarande utvecklingsskede är avslutat, kan visa sig lämpligast, kan man ännu inte överblicka och tanken att nu låta utreda principerna för statsbidragsgivningen till olika elevorganisationer synes därför vara väl tidigt väckt. Man kan givetvis också utgå ifrån att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på frågan om behovet av de principiella överväganden som motionärerna åsyftar. Utskottet får som en synpunkt i organisationsfrågan tillfoga, att lika väl som man eftersträvar integration inom skolväsendet — vilket kommit till uttryck exempelvis vid utformningen av det nya gymnasiet — synes man ha anledning att pröva möjligheterna av en viss integration inom elevrörelsen. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av utredningsyrkandet i motionerna I: 219 och II: 274 bör av riksdagen ges till känna för Kungl. Maj:t.

Det i samma motioner framställda yrkandet om statsbidrag med 50 000 kr. till Tekniska linjers elevförbund anser sig utskottet inte böra tillstyrka.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag och hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 219 och II: 274 i vad de avser bidrag med 50 000 kr. till Tekniska linjers elevförbund,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 525 och II: 682 i vad de avser bidrag med 200 000 kr. till Seco,
3. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 219 och II: 274 samt I: 525 och II: 682, samtliga motioner i vad de avser anslagsberäkningen, till *Bidrag till vissa elevorganisationer* för budgetåret 1968/69 anvisar ett anslag av 180 000 kr.,
4. att riksdagen i anledning av motionerna I: 219 och II: 274 i vad de avser utredning av frågan om principerna för statsbidrag till elevorganisationer ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

7) **Bidrag till Målsmännens riksförbund.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt D 7, s. 154) hemställer utskottet

att riksdagen till *Bidrag till Målsmännens riksförbund* för budgetåret 1968/69 anvisar ett anslag av 75 000 kr.

Pedagogiskt utvecklingsarbete

8) **Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet.** Kungl. Maj:t har (punkt D 8, s. 155—158) föreslagit riksdagen att till Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet för budgetåret 1968/69 anvisa ett reservationsanslag av 9 610 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat de likalydande motionerna I: 312 av herr *Nyman m. fl.* och II: 401 av herr *Westberg m. fl.* vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte ge till känna att ökad yrkespedagogisk forskning och utvecklingsverksamhet i högre grad än hittills bör tillgodoses inom ramen för anslaget Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet (Bil. 10, D 8) och anslaget Omskolning m. m. (Bil. 13, B 9).

Utskottet. I propositionen framhålles bland annat att det pedagogiska utvecklingsarbetet är det mest väsentliga medlet för att på lång sikt förnya och rationalisera skolans verksamhet. Utskottet ansluter sig till denna synpunkt och konstaterar med tillfredsställelse att Kungl. Maj:ts förslag innebär, att väsentligt ökade medel under förevarande anslag ställs till förfogande för detta utvecklingsarbete.

Den plan för användningen av nästa års anslag, som skolöverstyrelsen redovisat i sina anslagsäskanden och som återges i propositionen på s. 155, utvisar en betydande mångsidighet i arbetets uppläggning. Därtill kommer att pedagogiskt utvecklingsarbete av väsentlig omfattning bedrivs med anlitande av andra riksstatsanslag än det nu förevarande. I motionerna I: 312 och II: 401 betonas vikten av att det pedagogiska utvecklingsarbetet inom yrkesutbildningen intensifieras med hänsyn både till den förestående yrkesutbildningsreformen och till den kraftigt utbyggda arbetsmarknadsmässigt betingade omskolningsverksamheten. Motionärerna önskar ett uttalande från riksdagens sida om att yrkespedagogisk forskning och utvecklingsverksamhet i högre grad än hittills bör tillgodoses inom ramen för såväl förevarande anslag som det under elfte huvudtiteln uppförda omskolningsanslaget. Utskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av forskning och utvecklingsarbete inom yrkespedagogikens fält och anser sig, inte minst mot bakgrund av skolöverstyrelsens anslagsframställning, kunna utgå från att överstyrelsen har samma inställning. Med hänsyn härtill och till att Kungl. Maj:ts förslag för nästa budgetår, som redan framhållits, innebär en värdefull förstärkning av förevarande anslag anser utskottet att något särskilt uttalande från riksdagens sida i enlighet med önskemålet i motionerna inte erfordras.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer

1. att riksdagen till *Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet* för budgetåret 1968/69 anvisar ett reservationsanslag av 9 610 000 kr.,

2. att riksdagen avslår motionerna I: 312 och II: 401.

- 9) **Information om skolreformerna.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt D 9, s. 159) hemställer utskottet
att riksdagen till *Information om skolreformerna* för budgetåret 1968/69 anvisar ett reservationsanslag av 380 000 kr.

Det obligatoriska skolväsendet m. m.

- 10) **Bidrag till driften av grundskolor m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt D 10, s. 160—168) föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av grundskolor m. m. för budgetåret 1968/69 anvisa ett förslagsanslag av 2 100 000 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 56 av herr *Bengtson* och II: 83 av herr *Johansson* i Skärstad *m. fl.* vari hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning av frågan om intensifiering av informationsverksamheten i grundskolan och den gymnasiala skolan angående skadeverkningarna av bruk av stimulantia på i motionerna anförda grunder,

dels de likalydande motionerna I: 105 av herr *Åkerlund* och II: 151 av fru *Sundberg m. fl.* vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en skyndsamt utredning som utan att ta ställning till kostnadsfördelningen mellan stat och kommun utreder frågan om hur statsbidraget tekniskt skall konstrueras för att inte motverka rationalisering och kostnadsbesparande åtgärder inom skolan,

dels de likalydande motionerna I: 106 av herr *Österdahl* och II: 146 av herr *Gustafsson* i Stenkyrka vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla att 9 § 1 mom. första stycket kungörelsen om statsbidrag till driftkostnader för det allmänna skolväsendet erhåller följande lydelse: »Årslönebeloppet för bidragsgrundande tjänst bestämmes med hänsyn till förhållandena vid vårterminens början och beräknas, om ej annat följer av 10 §, efter den löneklass, i vilken tjänstens innehavare eller, om innehavare saknades, den som uppehöll tjänsten, var placerad, samt den ortsgrupp efter vilken lönen utgick»,

dels de likalydande motionerna I: 307 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 392 av herr *Hedlund m. fl.* vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte besluta att uttala att sådan ändring i 5 kap. 43 § skolstadgan må ske, att 4—12 elever blir villkor för anordnandet av observationsklass, samt att vederbörande utskott utarbetar förslag till den lagändring som föranleds härav,

dels de likalydande motionerna I: 315 av herrar *Schött* och *Eskilsson* och II: 390 av herr *Björkman m. fl.* vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte under punkt D 10 i statsverkspropositionen, bilaga 10, för budgetåret 1968/69 anvisa ett bidrag av 400 000 kr. till estniska folkskolor och ett bidrag av 312 000 kr. till Hillelskolan i Stockholm,

dels motionen II: 201 av herrar Åkerlind och Nordgren vari hemställda att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag om vidgade möjligheter för skoltrötta elever att erhålla befrielse från åttonde och nionde skolåret i grundskolan samt att sådan befrielse kompletteras med rätt att erhålla denna undervisning vid senare tidpunkt.

Utskottet. Ur förevarande anslag utgår för innevarande budgetår bl. a. bidrag till estniska folkskolor med 320 000 kr. och till Hillelskolan i Stockholm med 143 000 kr. Kungl. Maj:t, som jämlikt medgivande av riksdagen äger bestämma bidragens storlek, har inte i propositionen angivit med vilka belopp de beräknas utgå nästa budgetår. I motionerna I: 315 och II: 390 har emellertid, såvitt nu är i fråga, föreslagits anvisande av 400 000 kr. till de estniska folkskolorna och 312 000 kr. till Hillelskolan.

Med anledning av dessa yrkanden får utskottet erinra om att 1964 års utlands- och internatskoleutredning i sitt betänkande Skolgång borta och hemma (SOU 1966: 55) behandlat även frågan om skolgång för vissa minoriteters barn i Sverige. Utredningen har redovisat sifferuppgifter angående de till storleken numera delvis mycket betydande minoritetsgrupperna och framfört synpunkter och förslag om hur skolgången skall ordnas för barn inom dessa minoriteter. Det framgår vidare av statsverkspropositionen att proposition på grundval av utredningens förslag är att vänta till innevarande års riksdag. I avvaktan härpå har i statsverkspropositionen under förevarande anslag beräknats en ökning av medelsbehovet med 1,4 milj. kr. avseende merkostnader för ändamål som omfattas av ifrågavarande förslag, däribland såväl de estniska folkskolorna som Hillelskolan. Med hänsyn till vad som sålunda redovisats anser sig utskottet inte böra föreslå riksdagen att besluta i enlighet med yrkandet i motionerna, vilka därför avstyrkes.

Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag under förevarande anslagspunkt och tillstyrker alltså anvisande för nästa budgetår av ett förslagsanslag av 2 100 000 000 kr.

I motionerna I: 56 och II: 83 uttalas djup oro över den utbredning som bruket av narkotika vunnit under senare år. Motionärerna anser att man bör sätta in en intensivare information i skolorna om skadeverkningarna av narkotika, en information som också bör omfatta upplysningar om vilka skador som bruk av andra stimulerande medel som tobak och alkohol kan åstadkomma. En närmare utredning i frågan anses nödvändig och motionärerna hemställer att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om en skyndsam dylik utredning.

Med anledning av detta yrkande får utskottet först erinra om att medicinalstyrelsens narkomanvårdskommitté, som har till uppgift att kartlägga narkotikamissbruket och föreslå erforderliga åtgärder, under 1967 avlämnat två betänkan- den om narkotikaproblemet, nämligen »Kartläggning och vård» samt »Kontrollsystemet». Vad angår bruket av stimulantia i skolorna har utskottet informerat sig om vilka åtgärder skolöverstyrelsen vidtagit för att motverka narkotikabruket genom undervisning, information etc. Vad utskottet inhämtat visar att frågan av

överstyrelsen följs med största uppmärksamhet. Någon särskild utredning med den uppgift motionärerna tänkt sig torde därför inte vara påkallad. Utskottet avstyrker motionerna.

I 5 kap. 43 § skolstadgan föreskrives ett minimiantal av 7 elever för uppträttande av observationsklass. I motionerna I: 307 och II: 392 yrkas, såvitt nu är i fråga, en ändring av detta minimital till 4. Motionärerna framhåller att betydande disciplinsvårigheter i vissa fall förekommer och uttalar att möjligheterna att inrätta observationsklass bör vidgas på angivet sätt, eftersom man genom hänvisning av en elev till observationsklass ofta kan uppnå goda resultat.

Utskottet delar självfallet motionärernas uppfattning om vikten av att man söker komma till rätta med förekommande disciplinsvårigheter men anser knappast ett ökat utnyttjande av observationsklasser vara den väg man i första hand bör prova. Att till en särskild klass sammanföra elever som visat sig utgöra oroselement i sina respektive klasser är en åtgärd, som visserligen kan åstadkomma bättre förhållanden i de klasser som befrias från sina orostiftare, men i gengäld kan ha en negativ effekt på de elever som flyttas. En vidgad användning av s. k. observationskliniker är enligt utskottets mening att föredra och ligger också i linje med den moderna uppfattningen att all specialundervisning i möjligaste mån skall inordnas i den vanliga klassundervisningen. Utskottet avstyrker ifrågavarande motionsyrkande.

Disciplinproblemen i skolan tas upp även i motionen II: 201 vari hemställes att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag om vidgade möjligheter för skoltrötta elever att erhålla befrielse från åttonde och nionde året i grundskolan kompletterad med rätt att erhålla den undervisning som förloras vid senare tidpunkt. Samma yrkande framställdes i motion till 1967 års riksdag och behandlades av utskottet i dess utlåtande nr 153. Utan tvekan är det ett allvarligt problem som motionärerna tagit upp men utskottet anser sig nu, lika litet som förra året, vilja rekommendera den utväg som motionärerna tänkt sig. Andra åtgärder, t. ex. placering i observationsklinik eller förlängd praktisk yrkesorientering, bör i stället komma i fråga. Utskottet avstyrker därför motionen.

Skolöverstyrelsen har i sin anslagsframställning för nästa budgetår utförligt uppehållit sig vid olika rationaliseringsfrågor inom skolväsendet och därvid bl. a. uttalat, att nuvarande statsbidragssystem inte i alla stycken är ett ändamålsenligt instrument för att stimulera rationaliseringsåtgärder inom skolans arbetsområde. Samma synpunkt framföres i motionerna I: 105 och II: 151 vari yrkas att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om en skyndsamt utredning, som utan att ta ställning till kostnadsfördelningen mellan stat och kommun, skall utreda frågan om hur statsbidraget tekniskt skall konstrueras för att inte motverka rationalisering och kostnadsbesparande åtgärder inom skolan.

Enligt utskottets mening är det en väsentlig fråga som sålunda tagits upp i motionerna. Utskottet vill understryka angelägenheten av att man inom skolväsendet, liksom naturligtvis över huvud taget inom den offentliga verksamheten, genom rationaliseringsåtgärder söker uppnå såväl besparingar som ökad effektivitet.

Som nyss framgått har skolöverstyrelsen sin uppmärksamhet riktad på frågan om sambandet mellan statsbidragsbestämmelser och rationalisering och den är också, enligt vad utskottet erfarit, under övervägande inom utbildningsdepartementet. Utskottet anser därför att någon särskild framställning till Kungl. Maj:t i ämnet inte erfordras utan avstyrker motionerna.

En annan statsbidragsfråga tas upp i motionerna I: 106 och II: 146 vari hemställas att riksdagen måtte anhålla hos Kungl. Maj:t om viss ändring i kungörelsen om statsbidrag till driftkostnader för det allmänna skolväsendet. I motionerna åsyftas det förhållandet att innehavare av vissa tjänster på löneplan U enligt gällande avtal åtnjuter lön enligt ortsgrupp 5 även i de fall, då vederbörande har sin tjänstgöring på ort som tillhör lägre ortsgrupp, medan vid statsbidragsberäkningen hänsyn endast tas till lönebelopp som skulle ha utgått om för orten gällande ortsgrupp tillämpats. Motionärerna önskar en sådan ändring av bidragskungörelsen, att årslönebeloppet för bidragsgrundande tjänst alltid fastställs med utgångspunkt i den faktiskt utgående lönen.

Utskottet är medvetet om att det förhållande som motionärerna påpekat innebär en viss ojämnhet i statsbidragsgivningen och anser att detta förhållande lämpligen bör uppmärksammas vid de överväganden angående statsbidragssystemets utformning som, enligt vad nyss sagts, för närvarande pågår inom utbildningsdepartementet. Vad utskottet anfört i denna fråga bör av riksdagen ges till känna för Kungl. Maj:t.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 315 och II: 390 i vad de avser bidrag med 400 000 kr. till estniska folkskolor,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 315 och II: 390 i vad de avser bidrag med 312 000 kr. till Hillelskolan i Stockholm,
3. att riksdagen till *Bidrag till driften av grundskolor m. m.* för budgetåret 1968/69 anvisar ett förslagsanslag av 2 100 000 000 kr.,
4. att riksdagen avslår motionerna I: 56 och II: 83,
5. att riksdagen avslår motionerna I: 307 och II: 392, såvitt nu är i fråga,
6. att riksdagen avslår motionen II: 201,
7. att riksdagen avslår motionerna I: 105 och II: 151,
8. att riksdagen i anledning av motionerna I: 106 och II: 146 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

11) **Nomadskolor: Avlöningar m. fl. anslag.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkterna D 11—D 17, s. 168—179) hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1968/69 anvisar

1. till *Nomadskolor: Avlöningar* ett förslagsanslag av 2 185 000 kr.,

2. till *Nomadskolor: Omkostnader* ett förslagsanslag av 920 000 kr.,

3. till *Specialskolan m. m.: Avlöningar* ett förslagsanslag av 17 680 000 kr.,

4. till *Specialskolan m. m.: Omkostnader* ett förslagsanslag av 4 448 000 kr.,

5. till *Specialskolan m. m.: Engångsanskaffning av utrustning m. m.* ett reservationsanslag av 1 255 000 kr.,

6. till *Bidrag till förskolor och skolhem för döva barn* ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.,

7. till *Resor för specialskolelever jämte ledsagare* ett förslagsanslag av 670 000 kr.

Gymnasiala skolor m. m.

12) **Bidrag till driften av kommunala gymnasiala skolor m. fl. anslag.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkterna D 18—D 21, s. 180—196) hemställer utskottet

1. att riksdagen godkänner i statsrådsprotokollet förordade grunder och riktlinjer för organisationen av gymnasial utbildning för gravt hörselskadade,

2. att riksdagen för budgetåret 1968/69 anvisar

a) till *Bidrag till driften av kommunala gymnasiala skolor* ett förslagsanslag av 805 000 000 kr.,

b) till *Statliga realskolor: Avlöningar* ett förslagsanslag av 44 000 000 kr.,

c) till *Statliga realskolor: Omkostnader* ett förslagsanslag av 1 790 000 kr.,

d) till *Bidrag till driften av högre kommunala skolor* ett förslagsanslag av 18 000 000 kr.

13) **Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor.** Kungl. Maj:t har (punkt D 22, s. 196—198) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter om statsbidrag till privatskolor i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats, dels till Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor för budgetåret 1968/69 anvisa ett förslagsanslag av 20 050 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 103 av fru *Segerstedt Wiberg m. fl.* och II:145 av fru *Fränkel m. fl.* vari hemställt att riksdagen måtte besluta anvisa ett anslag

av 165 000 kr. till Göteborgs högre samskola för den lägre avdelningen (årskurs 1—6),

dels de likalydande motionerna I: 161 av herr *Svenungsson m. fl.* och II: 211 av herr *Gustafsson* i Uddevalla *m. fl.* vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av förevarande anslag måtte besluta att driftbidrag skall utgå till Restenässkolan,

dels de likalydande motionerna I: 311 av herr *Larfors m. fl.* och II: 689 av herr *Nordstrandh m. fl.* vari hemställts att riksdagen måtte besluta att förevarande anslag skall räknas upp med för bidrag till Solbacka läroverk erforderligt belopp,

dels de likalydande motionerna I: 547 av herrar *Wirtén* och *Bengtson* samt II: 665 av herr *Arvidson m. fl.* vari hemställts att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om att förslag om en riksorganisation för internatskolorna snarast föreläggs riksdagen.

Utskottet. I propositionen omnämnes att 1964 års utlands- och internatskoleutredning i sitt betänkande Skolgång borta och hemma (SOU 1966: 55) föreslagit att de nuvarande internatskolorna Sigtuna humanistiska läroverk, Sigtunaskolan, Viggbyholmsskolan och Grännaskolan skall få karaktär av riksinternatskolor för utlandssvenska elever med statsbidrag enligt i huvudsak samma grunder som kommunala gymnasiala skolor. Föredragande statsrådet har emellertid inte ansett sig kunna för närvarande tillstyrka detta förslag. Till följd härav beräknas i propositionen alltså medel under nu förevarande anslag till bl. a. dels Sigtuna humanistiska läroverk enligt privatskolornas statsbidragskungörelse, dels Grännaskolan med ett i propositionen angivet belopp (350 000 kr.), medan medel till bl. a. Sigtunaskolan och Viggbyholmsskolan beräknas under närmast följande anslag. I propositionen anmäles vidare att övriga förslag av utlands- och internatskoleutredningen avses bli behandlade i särskild proposition till årets riksdag.

I motionerna I: 547 och II: 665 har framhållits de stora krav som skolreformer- nas genomförande ställer på internatskolorna. Ekonomiska problem hotar att bli skolorna övermäktiga och osäkerheten för framtiden är stor. Motionärerna anser att ett förslag om en riksorganisation för internatskolorna snarast bör föreläggas riksdagen.

Utskottet är väl medvetet om de svårigheter som internatskolorna har att kämpa emot och finner det av många skäl angeläget att man skingrar den osäkerhet som måste råda så länge statsmakterna inte tagit ställning till utredningens förslag beträffande dessa skolor. Det är därför önskvärt att Kungl. Maj:t snarast för riksdagen redovisar sin inställning till utredningens förslag om riksinternatskolor. Först när så skett föreligger förutsättningar för en bedömning av frågan om statligt stöd till de svenska internatskolorna över huvud taget. Vad utskottet nu anfört med anledning av motionerna I: 547 och II: 665 bör av riksdagen ges till kännas för Kungl. Maj:t.

En konsekvens av det nu sagda bör enligt utskottet vara att riksdagen inte för närvarande går in i någon sakprövning av frågan om statsbidrag till de båda internatskolor som i skilda motioner föreslagits få bidrag ur förevarande anslag. Utskottet avstyrker alltså motionerna I: 161 och II: 211 om statsbidrag ur förevarande

anslag till Restenässkolan, som för närvarande åtnjuter bidrag ur internatskoleanslaget. Samma inställning intar utskottet till motionerna I: 311 och II: 689, där motsvarande yrkande framföres beträffande Solbacka läroverk, som också för närvarande har bidrag ur sistnämnda anslag.

Ur förevarande anslag utgår bidrag till bl. a. Göteborgs högre samskola, dock icke till den lägre avdelningen, som omfattar årskurserna 1—6 av grundskolan. Skolöverstyrelsen har liksom förra året föreslagit att rätten till statsbidrag utsträcker till att gälla även sistnämnda del av skolan, men förslaget har inte av Kungl. Maj:t förts vidare till riksdagen.

Med anledning av yrkandet i motionerna I: 103 och II: 145 om statsbidrag till den lägre avdelningen av Samskolan får utskottet erinra om den avancerade pedagogiska försöksverksamhet som bedrivs vid skolan, en försöksverksamhet som knappast kan beredas utrymme inom det vanliga skolväsendet. För såväl lärarhögskolan i Göteborg som den pedagogiska institutionen vid universitetet därstädes är samarbetet med Samskolans lägre avdelning av stort värde. Utskottet delar den av skolöverstyrelsen uttalade uppfattningen att den verksamhet som bedrivs i årskurserna 1—6 av Göteborgs högre samskola väl motsvarar förutsättningarna för statsbidrag till privata skolor så som de angivits i propositionen 1962: 54. Utskottet tillstyrker motionerna I: 103 och II: 145.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter om statsbidrag till privatskolor i enlighet med vad som förordats i statsrådsprotokollet,
2. att riksdagen i anledning av motionerna I: 547 och II: 665 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,
3. att riksdagen avslår motionerna I: 161 och II: 211 i vad de avser statsbidrag till Restenässkolan,
4. att riksdagen avslår motionerna I: 311 och II: 689 i vad de avser statsbidrag till Solbacka läroverk,
5. att riksdagen med bifall till motionerna I: 103 och II: 145 beslutar att statsbidrag från och med budgetåret 1968/69 skall utgå ur förevarande anslag till årskurserna 1—6 av grundskolan vid Göteborgs högre samskola,
6. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 103 och II: 145 ävensom med avslag å motionerna I: 161 och II: 211 samt I: 311 och II: 689, samtliga motioner i vad de avser anslagsberäkningen, till *Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor* för budgetåret 1968/69 anvisar ett förslagsanslag av 20 215 000 kr.

14) **Privatskolor: Bidrag till vissa internatskolor m. m. m. fl. anslag.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkterna D 23—D 31, s. 198—207) hemställer utskottet

1. att riksdagen för budgetåret 1968/69 anvisar
 - a) till *Privatskolor: Bidrag till vissa internatskolor m. m.* ett förslagsanslag av 2 460 000 kr.,
 - b) till *Intagningsnämnder vid realskolor m. m.* ett förslagsanslag av 10 000 kr.,
 - c) till *Kostnader för vissa examina* ett förslagsanslag av 300 000 kr.,
2. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser om ersättning mellan kommuner för elever vid sjöbefäls-skolorna i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats,
3. att riksdagen för budgetåret 1968/69 anvisar
 - a) till *Sjöbefälsskolorna: Avlöningar* ett förslagsanslag av 5 815 000 kr.,
 - b) till *Sjöbefälsskolorna: Omkostnader* ett förslagsanslag av 534 000 kr.,
 - c) till *Sjöbefälsskolorna: Utrustning m. m.* ett reservationsanslag av 365 000 kr.,
 - d) till *Bidrag till Bergsskolan i Filipstad* ett förslagsanslag av 670 000 kr.,
 - e) till *Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande* ett förslagsanslag av 226 000 kr.,
4. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att meddela beslut om extra statsbidrag för utbildning av laboratorieassistenter,
5. att riksdagen till *Bidrag till driften av enskilda yrkesskolor m. m.* för budgetåret 1968/69 anvisar ett förslagsanslag av 25 100 000 kr.

15) **Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt D 32, s. 207) föreslagit riksdagen att till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. för budgetåret 1968/69 anvisa ett förslagsanslag av 4 073 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat de likalydande motionerna I: 540 av herr *Stefanson m. fl.* och II: 686 av herr *Nordgren m. fl.* vari hemställts att riksdagen måtte besluta att inrätta ytterligare 1 000 bidragsrum och till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. anvisa ett förslagsanslag av 5 000 000 kr.

Utskottet. I propositionen har erinrats om att yrkesutbildningsberedningen uttalat att den under sitt fortsatta utredningsarbete ämnar ytterligare behandla frågan angående lärlingsutbildningen. Med hänsyn härtill har föredragande statsrådet inte funnit sig böra för nästa budgetår föreslå någon förändring av anslaget utöver en av automatiska kostnadsökningar föranledd höjning. Utskottet som gärna vill fram-

hålla värdet av den yrkesutbildning som äger rum i form av lärlingsutbildning hos hantverksmästare anser sig i dagens läge — då man har anledning att hoppas att förslag snart kommer att föreläggas riksdagen om reformer inom yrkesutbildningen — inte böra gå utöver förslaget i propositionen. Utskottet avstyrker därför motionerna I: 540 och II: 686 och hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 540 och II: 686 till *Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.* för budgetåret 1968/69 anvisar ett förslagsanslag av 4 073 000 kr.

16) **Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt D 33, s. 207—208) hemställer utskottet

att riksdagen till *Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov* för budgetåret 1968/69 anvisar ett anslag av 45 000 kr.

17) **Resestipendier för yrkesutbildning.** Kungl. Maj:t har (punkt D 34, s. 208) föreslagit riksdagen att till Resestipendier för yrkesutbildning för budgetåret 1968/69 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat de likalydande motionerna I: 539 av herr *Stefanson m. fl.* och II: 685 av herr *Nordgren m. fl.* vari hemställts att anslaget Resestipendier för yrkesutbildning uppföres med 250 000 kr.

Utskottet som får erinra om att detta anslag så sent som för innevarande budgetår höjts från 100 000 kr. till nuvarande belopp 150 000 kr. anser sig inte böra tillstyrka motionerna I: 539 och II: 685 om en höjning för nästa budgetår med ytterligare 100 000 kr. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 539 och II: 685 till *Resestipendier för yrkesutbildning* för budgetåret 1968/69 anvisar ett reservationsanslag av 150 000 kr.

18) **Vissa kurser för ingenjörer m. m. m. fl. anslag.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkterna D 35—D 37, s. 208—211) hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1968/69 anvisar

1. till *Vissa kurser för ingenjörer m. m.* ett reservationsanslag av 450 000 kr.,

2. till *Statens sjuksköterskeskolor: Avlöningar* ett förslagsanslag av 1 975 000 kr.,

3. till *Statens sjuksköterskeskolor: Omkostnader* ett förslagsanslag av 440 000 kr.

Investeringsbidrag

19) **Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt D 39, s. 213—223) föreslagit riksdagen att *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om ändring av bestämmelserna om statsbidrag till byggnadsarbeten för skollokaler och elevhem enligt vad i statsrådsprotokollet förordats, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om de närmare grunderna för beräkning av bidragsunderlaget för statsbidraget till undervisningsmateriel för gymnasiet och fackskolan, *dels* medge att förhandsbesked om statsbidrag till byggnadsarbeten för skolväsendet får lämnas enligt vad i statsrådsprotokollet förordats, *dels* till Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. för budgetåret 1968/69 anvisa ett förslagsanslag av 267 000 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 307 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 392 av herr *Hedlund m. fl.* vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte besluta att uttala att resultatet av de pågående förhandlingarna mellan staten och kommunförbunden angående nya riktlinjer för statsbidrag till skolbyggnader må underställas riksdagens prövning,

dels de likalydande motionerna I: 544 av herr *Wallmark* och II: 570 av herr *Turesson* vari hemställts att riksdagen måtte besluta att avslå Kungl. Maj:ts förslag om bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om ändring av bestämmelserna om statsbidrag till byggnadsarbeten för skollokaler och elevhem.

Utskottet. I propositionen har redovisats ett av skolöverstyrelsen efter samråd med statskontoret och riksrevisionsverket framlagt förslag om ändrade bestämmelser rörande statsbidrag till skolbyggnader. Föredragande statsrådet har i princip uttalat sin anslutning till förslaget men samtidigt anmält att behov befunnits föreligga av överläggningar i frågan mellan representanter för statsdepartementen och de tre kommunförbunden. I propositionen föreslås att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att, om nämnda överläggningar ger underlag därför, besluta om ändring av ifrågavarande statsbidragsbestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med skolöverstyrelsens förslag.

Utskottet har med intresse tagit del av förslaget om nya statsbidragsregler. Ett genomförande av detta skulle säkerligen i vissa hänseenden innebära klara förbättringar men å andra sidan ser utskottet med tvekan på en huvudpunkt, nämligen förslaget om ett bidragsunderlag av 1 300 kr. per kvadratmeter nettogolvyta. Uttryckt i prisläget den 1 januari 1956 motsvarar detta 850 kr. eller 50 kr. mindre än det för närvarande gällande beloppet 900 kr. uttryckt i samma prisnivå. Som skäl för denna sänkning åberopar skolöverstyrelsen bland annat en undersökning av den genomsnittliga kostnaden för ett antal byggnadsföretag för vilka statsbidrag beviljats under budgetåren 1961/62—1964/65. Som resultat av denna undersökning redovisas beträffande det allmänna skolväsendet en genomsnittlig kostnad av

1 039 kr. per kvm nettogolvyta för permanenta skolbyggen och 865 kr. för provisoriska byggen, medan motsvarande siffror för yrkesskolväsendet är 851 respektive 715 kr. Överstyrelsen anser att det föreslagna bidragsunderlaget är uttryck för en realistisk kostnadsnivå och att det bör tillåta uppförande av skolbyggnader med godtagbar pedagogisk funktion och teknisk standard.

Frågan om bidragsunderlagets storlek kommer med säkerhet att ingående diskuteras vid de överläggningar om statsbidragsförslaget som enligt propositionen påbörjats mellan departementen och kommunförbunden. Med hänsyn till den tvekan utskottet känner inför denna punkt i förslaget och inte minst till att frågan om vilka regler som skall gälla för statsbidragsgivningen till skolbyggandet enligt utskottets mening är av den vikt att den i sin helhet och i form av ett definitivt förslag från Kungl. Maj:ts sida bör prövas av riksdagen anser sig utskottet inte kunna tillstyrka att riksdagen lämnar Kungl. Maj:t det i propositionen begärda bemyndigandet att besluta om ändring av ifrågasvarande statsbidragsbestämmelser. Utskottet tillstyrker alltså de i motionerna I: 307 och II: 392 samt I: 544 och II: 570 framställda yrkandena härvidlag.

Utskottet, som vill påpeka att en ändring av statsbidragsbestämmelserna enligt propositionen inte påverkar medelsbehovet för nästa budgetår, förutsätter alltså att Kungl. Maj:t vid lämpligt tillfälle återkommer till riksdagen med förslag i frågan. Detta innebär att riksdagen enligt utskottets mening inte nu bör ta ställning till någon av detaljerna i skolöverstyrelsens förslag, alltså inte heller till nyssnämnda huvudfråga om avvägningen av bidragsunderlagets storlek.

I propositionen redovisas olika åtgärder för rationalisering av skolbyggnadsverksamheten. De ansträngningar som görs i detta hänseende förtjänar all uppskattning och utskottet räknar med att skolmyndigheterna på olika nivåer fortsätter att sträva i samma riktning.

Utskottet har inte funnit anledning till annan erinran mot Kungl. Maj:ts förslag än som framgått av det föregående.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till motionerna I: 307 och II: 392 samt I: 544 och II: 570, förstnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga, avslår Kungl. Maj:ts förslag om bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om ändring av bestämmelserna om statsbidrag till byggnadsarbeten för skollokaler och elevhem enligt vad i statsrådsprotokollet förordats,

2. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att besluta om de närmare grunderna för beräkning av bidragsunderlaget för statsbidraget till undervisningsmateriel för gymnasiet och fackskolan,

3. att riksdagen medger att förhandsbesked om statsbidrag till byggnadsarbeten för skolväsendet får lämnas enligt vad i statsrådsprotokollet förordats,

4. att riksdagen till *Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.* för budgetåret 1968/69 anvisar ett förslagsanslag av 267 000 000 kr.

20) **Utvecklingsarbete på skolbyggnadsområdet m. fl. anslag.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkterna D 40—D 42, s. 223—225) hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1968/69 anvisar

1. till *Utvecklingsarbete på skolbyggnadsområdet* ett reservationsanslag av 480 000 kr.,
2. till *Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten för folkskoleväsendet* ett förslagsanslag av 1 900 000 kr.,
3. till *Bidrag till bostäder för lärare inom det obligatoriska skolväsendet* ett förslagsanslag av 250 000 kr.

21) **Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor.** Kungl. Maj:t har (punkt D 43, s. 225—226) föreslagit riksdagen att *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela ändrade bestämmelser om statsbidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor enligt vad i statsrådsprotokollet förordats, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om statsbidrag till ett folkhögskoleannex för svårt rörelsehindrade enligt vad i statsrådsprotokollet förordats, *dels* till Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor för budgetåret 1968/69 anvisa ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.

Utskottet. Det av Kungl. Maj:t begärda bemyndigandet att meddela ändrade bestämmelser om statsbidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor avser konsekvensändringar som följer av det i propositionen (se punkten 19 i det föregående) förutsatta nya statsbidragssystemet beträffande byggnadsarbeten inom skolväsendet. Med hänsyn till att utskottet avstyrkt det av Kungl. Maj:t begärda bemyndigandet att besluta om ändring av bestämmelserna om statsbidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet avstyrker utskottet jämväl nu ifrågasvarande yrkande om motsvarande bemyndigande beträffande folkhögskolorna. I övrigt har utskottet ingen erinran beträffande Kungl. Maj:ts förslag under denna punkt.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår Kungl. Maj:ts förslag om bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela ändrade bestämmelser om statsbidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor enligt vad i statsrådsprotokollet förordats,
2. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att besluta om statsbidrag till ett folkhögskoleannex för svårt rörelsehindrade enligt vad i statsrådsprotokollet förordats,
3. att riksdagen till *Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor* för budgetåret 1968/69 anvisar ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.

Lärarutbildning

Klass- och ämneslärarutbildning m. m.

22) **Förskoleseminarierna: Avlöningar m. fl. anslag.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkterna F 2—F 5, s. 354—357) hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1968/69 anvisar

1. till *Förskoleseminarierna: Avlöningar* ett förslagsanslag av 8 285 000 kr.,

2. till *Förskoleseminarierna: Omkostnader* ett förslagsanslag av 945 000 kr.,

3. till *Förskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* ett reservationsanslag av 560 000 kr.,

4. till *Särskilda lärarutbildningsåtgärder* ett reservationsanslag av 2 240 000 kr.

Övnings- och yrkeslärarutbildning

23) **Gymnastik- och idrottshögskolorna: Avlöningar m. fl. anslag.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkterna F 6—F 16, s. 358—367) hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1968/69 anvisar

1. till *Gymnastik- och idrottshögskolorna: Avlöningar* ett förslagsanslag av 3 349 000 kr.,

2. till *Gymnastik- och idrottshögskolorna: Omkostnader* ett förslagsanslag av 794 000 kr.,

3. till *Gymnastik- och idrottshögskolorna: Materiel, böcker m. m.* ett reservationsanslag av 225 000 kr.,

4. till *Seminarieerna för huslig utbildning: Avlöningar* ett förslagsanslag av 10 325 000 kr.,

5. till *Seminarieerna för huslig utbildning: Omkostnader* ett förslagsanslag av 1 230 000 kr.,

6. till *Seminarieerna för huslig utbildning: Materiel, böcker m. m.* ett reservationsanslag av 346 000 kr.,

7. till *Slöjdlärarseminariet: Avlöningar* ett förslagsanslag av 774 000 kr.,

8. till *Slöjdlärarseminariet: Omkostnader* ett förslagsanslag av 91 000 kr.,

9. till *Slöjdlärarseminariet: Materiel, böcker m. m.* ett reservationsanslag av 53 000 kr.,

10. till *Yrkespedagogiska instituten* ett förslagsanslag av 7 700 000 kr.,

11. till *Ersättning till deltagare i utbildning av lärare vid yrkesundervisningen* ett förslagsanslag av 14 610 000 kr.

Fortbildning m. m.

24) **Lärares fortbildning m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt F 17, s. 368—373) föreslagit riksdagen att till *Lärares fortbildning m. m.* för budgetåret 1968/69 anvisa ett reservationsanslag av 25 865 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat de likalydande motionerna I: 320 av herrar *Wirtén* och *Erik Filip Petersson* och II: 395 av fru *Nettelbrandt m. fl.* vari hemställts att 500 000 kr. ställes till förfogande för utbildningskomplettering av småskollärare 1968/69.

Utskottet. I sin anslagsframställning har skolöverstyrelsen föreslagit anvisande under detta anslag av 500 000 kr. till utbildningskomplettering åt småskollärare eftersom den planerade läroplansrevisionen avses medföra att engelska införes i årskurs 3 i grundskolan. Föredragande statsrådet har inte tillstyrkt detta förslag och som skäl åberopat att ställning först bör tas till förslaget om översyn av läroplanen.

I motionerna I: 320 och II: 395 yrkas att 500 000 kr. ställs till förfogande för utbildningskomplettering i engelska för småskollärare. Utskottet delar den uppfattning i denna fråga som kommit till uttryck i propositionen och avstyrker därför motionerna.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 320 och II: 395 till *Lärares fortbildning m. m.* för budgetåret 1968/69 anvisar ett reservationsanslag av 25 865 000 kr.

25) **Utbildning av lärare vid folkhögskolor.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt F 18, s. 374) hemställer utskottet

att riksdagen till *Utbildning av lärare vid folkhögskolor* för budgetåret 1968/69 anvisar ett reservationsanslag av 245 000 kr.

26) **Bidrag till Ericastiftelsen.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt F 19, s. 374—375) hemställer utskottet

att riksdagen, under förutsättning att Stockholms stad bidrar till verksamheten vid Ericastiftelsen i den omfattning som angivits i statsrådsprotokollet, till *Bidrag till Ericastiftelsen* för budgetåret 1968/69 anvisar ett förslagsanslag av 427 000 kr.

Diverse

27) **Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond m. fl. anslag.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkterna J 1—J 3, s. 407) hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1968/69 anvisar

1. till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond* ett förslagsanslag av 41 000 kr.,
2. till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond* ett förslagsanslag av 84 710 000 kr.,
3. till *Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark* ett förslagsanslag av 15 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

Statens allmänna fastighetsfond

28) **Byggnadsarbeten vid specialskolan m. m.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt II: 3, s. 423—424) hemställer utskottet

att riksdagen till *Byggnadsarbeten vid specialskolan m. m.* för budgetåret 1968/69 anvisar ett investeringsanslag av 1 125 000 kr.

Statens utlåningsfonder

29) **Allmänna studielånefonden m. fl. anslag.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkterna IV: 1—IV: 3, s. 425—428) hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1968/69 anvisar

1. till *Allmänna studielånefonden* ett investeringsanslag av 90 000 000 kr.,
2. till *Studiemedelsfonden* ett investeringsanslag av 533 000 000 kr.,
3. till *Lånefonden för inventarier i studentbostäder* ett investeringsanslag av 1 500 000 kr.

UPPSKJUTNA FRÅGOR

30) **Uppskjutna frågor.** Utskottet kommer senare under sessionen att yttra sig beträffande följande av Kungl. Maj:t framlagda förslag, nämligen
avsnittet B Allmänna kultur- och bildningsändamål utom delavsnittet d,
punkten D 38 Vissa kostnader för vidareutbildning av sjuksköterskor m. m.,

avsnittet E Högre utbildning och forskning,
punkten F 1 Lärarhögskolorna m. m.,
avsnittet G Vuxenutbildning,
avsnittet H Studiesociala ändamål,
avsnittet I Internationellt-kulturellt samarbete,
punkten I: 1 Rundradioanläggningar,
punkten II: 1 Byggnadsarbeten för vissa kulturändamål,
punkten II: 2 Radio- och televisionshus,
punkten II: 4 Byggnadsarbeten vid universiteten och vissa högskolor,
punkten IV: 4 Lånefonden för studentkårlokaler, vilket utskottet här
anmäler.

Stockholm den 20 februari 1968

På statsutskottet vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Näsström (s), Gillström (s), Birger Andersson (s), Virgin (h), Axel Andersson (fp), Fritz Persson (s), Rikard Svensson (s), Kaijser (h), Mårtensson (s), Ottosson (h), Herbert Larsson (s), Thorsten Larsson (cp), fru Lilly Ohlsson (s), herrar Nils-Eric Gustafsson (cp) och Wirtén (fp) samt

från a n d r a kammaren: herrar Bohman (h), Karlsson i Olofström (s), Ståhl (fp), Nihlfors (fp), Turesson (h), fröken Olsson (s), herrar Lindholm (s), Arvidson (s), Källstad (fp), Gustafsson i Uddevalla (s), Svanberg (s), Sjönell (cp), Jönsson i Arlov (s), Gustavsson i Ängelholm (s) och Elmstedt (cp).

Reservationer

A. vid *punkten 4* (Skolöverstyrelsen: Avlöningar) av herr *Källstad* (fp).

B. vid *punkten 10* (Bidrag till driften av grundskolor m. m.) av herrar *Thorsten Larsson* (cp), *Nils-Eric Gustafsson* (cp), *Sjönell* (cp) och *Elmstedt* (cp) som anser att utskottet bort tillstyrka yrkandet i motionerna I: 307 och II: 392 om ett elevantal av 4 som minimigräns för anordnande av observationsklass och att därför *dels* det stycke i utskottets yttrande på s. 10 som börjar med »Utskottet delar» och slutar med »ifrågavarande motionsyrkande» bort ha följande lydelse:

»Motionärerna har med all rätt framhållit de svårigheter och störningar i skolarbetet som i alltför många fall vållas av enskilda oroselement i klasserna. Utskottet anser det nödvändigt att man söker förbättra möjligheterna att komma till rätta med detta problem. En utväg är att som föreslagits i motionerna sänka det minimiantal elever som fordras för inrättande av observationsklass från 7 till 4. Utskottet anser att denna utväg bör prövas och tillstyrker därför ifrågavarande motionsyrkande. Om riksdagen beslutar i enlighet härmed ankommer det på Kungl. Maj:t att ändra författningen. Bland andra åtgärder som man bör pröva för att komma till rätta med disciplinsvårigheterna vill utskottet nämna inrättande av s. k. observationskliniker.»

dels utskottets hemställan under 5. bort ha följande lydelse:

»5. att riksdagen med bifall till motionerna I: 307 och II: 392, såvitt nu är i fråga, medger att observationsklass som avses i 5 kap. 43 § skolstadgan må anordnas vid ett minimiantal elever av 4,»

C. vid *punkten 13* (Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor)

1) beträffande statsbidrag ur förevarande anslag till Restenässkolan av herrar *Thorsten Larsson* (cp), *Nils-Eric Gustafsson* (cp), *Källstad* (fp), *Gustafsson* i Uddevalla (s), *Sjönell* (cp) och *Elmstedt* (cp) som anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 161 och II: 211 och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande som på s. 13 börjar med »En konsekvens» och på s. 14 slutar med »sistnämnda anslag» bort ha följande lydelse:

»Det nu sagda får dock inte utgöra något hinder för en positiv prövning av föreliggande motionsyrkanden om utökad statsbidrag till vissa privatskolor. Vad angår Restenässkolan, som enligt utskottets mening fyller ett verkligt behov i sin del av landet, får utskottet särskilt framhålla att verksamheten präglas av en uppslagsrik och modern pedagogik, att studieresultaten varit goda och att skolan haft och tack vare relativt låga avgifter kunnat behålla en bred rekrytering. Utskottet tillstyrker att skolan i enlighet med yrkandet i motionerna I: 161 och II: 211 från och med nästa budgetår får statsbidrag ur nu förevarande anslag enligt de regler som gäller för detta. Anslaget bör därför höjas med ett uppskattat belopp av 200 000 kr. Utskottet anser sig däremot inte nu kunna tillstyrka att Solbacka läroverk i enlighet

med yrkandet i motionerna I: 311 och II: 689 erhåller statsbidrag ur samma anslag.»

dels utskottets hemställan under 3. bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen med bifall till motionerna I: 161 och II: 211 beslutar att statsbidrag från och med budgetåret 1968/69 skall utgå ur förevarande anslag till Restenässkolan,»

2) beträffande statsbidrag till lägre avdelningen av Göteborgs högre samskola av herrar *Näsström* (s), *Gillström* (s), *Birger Andersson* (s), *Fritz Persson* (s), *Rikard Svensson* (s), *Mårtensson* (s), *Herbert Larsson* (s), *Karlsson* i *Olofström* (s), *Lindholm* (s), *Jönsson* i *Arlöv* (s) och *Gustavsson* i *Ängelholm* (s) som anser att utskottet bort avstyrka motionerna I: 103 och II: 145 och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 14 som börjar med »Med anledning av» och slutar med »och II: 145» bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 103 och II: 145 har beträffande den lägre avdelningen av skolan framförts samma förslag som i skolöverstyrelsens anslagsframställning. Utskottet får med anledning härav erinra om att i propositionen 1962: 54 utförligt diskuterats vilka förutsättningar som borde krävas för statsbidrag till mot grundskolans lägre stadier svarande privatskolor. Utskottet som i och för sig delar uppfattningen, att det är en värdefull pedagogisk verksamhet som bedrivs vid lägre avdelningen av Göteborgs högre samskola, har inte funnit att i motionerna anförts tillräckliga skäl för att beträffande denna skola göra avsteg från vad som fastslogs som en grundregel 1962, nämligen att statsbidrag inte skall utgå till privatskolor på nämnda nivå. Utskottet som inte kan bortse från de konsekvenser ett bifall till motionerna skulle kunna få beträffande andra skolor avstyrker motionerna.»

dels utskottets hemställan under 5. bort ha följande lydelse:

»5. att riksdagen avslår motionerna I: 103 och II: 145 i vad de avser statsbidrag till årskurserna 1—6 av grundskolan vid Göteborgs högre samskola,»

3) beträffande anslagsberäkningen

a) av herrar *Thorsten Larsson* (cp), *Nils-Eric Gustafsson* (cp), *Källstad* (fp), *Gustafsson* i *Uddevalle* (s), *Sjönell* (cp) och *Elmstedt* (cp) som under förutsättning av bifall till reservationen C 1 anser att utskottets hemställan under 6. bort ha följande lydelse:

»6. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 161 och II: 211 samt I: 103 och II: 145 ävensom med avslag å motionerna I: 311 och II: 689, samtliga motioner såvitt de avser anslagsberäkningen, till *Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor* för budgetåret 1968/69 anvisar ett förslagsanslag av 20 415 000 kr.»

b) av herrar *Näsström* (s), *Gillström* (s), *Birger Andersson* (s), *Fritz Persson* (s), *Rikard Svensson* (s), *Mårtensson* (s), *Herbert Larsson* (s), *Karlsson* i *Olofström* (s), *Lindholm* (s), *Jönsson* i *Arlöv* (s) och *Gustavsson* i *Ängelholm* (s) som under förutsättning av bifall till reservationen C 2 anser att utskottets hemställan under 6. bort ha följande lydelse:

»6. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 103 och II: 145, I: 161 och II: 211 samt I: 311 och II: 689, samtliga motioner såvitt de avser anslagsberäkningen, till *Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor* för budgetåret 1968/69 anvisar ett förslagsanslag av 20 050 000 kr.»

D. vid *punkten 15* (Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.) av herr *Ståhl* (fp).

E. vid *punkten 24* (Lärares fortbildning m. m.) av herrar *Axel Andersson* (fp), *Wirtén* (fp), *Ståhl* (fp), *Nihlfors* (fp) och *Källstad* (fp) som anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 320 och II: 395 och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 21 som börjar med »I motionerna» och slutar med »därför motionerna» bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 320 och II: 395 yrkas att 500 000 kr. ställs till förfogande för utbildningskomplettering i engelska för småskollärare. Detta yrkande är en logisk följd av att riksdagen förra året vid behandlingen av propositionen nr 4 får anses ha godtagit tanken på införande av undervisning i engelska på grundskolans lågstadium. I denna detalj finns det därför inte anledning att avvakta kommande överväganden om en reformering av grundskolans läroplan. Införandet av engelska på lågstadiet kan endast ske i den mån kompetenta lärare finns att tillgå och det är därför angeläget att utbildningskomplettering kommer i gång så fort som möjligt. Utskottet tillstyrker motionerna.»

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 320 och II: 395 till *Lärares fortbildning m. m.* för budgetåret 1968/69 anvisar ett reservationsanslag av 26 365 000 kr.»